

Tárgy: Pénzügyi lízing jogi megítélése a Hpt. és a Ptk. szempontjából

Az állásfoglalás-kérés a pénzügyi lízing tevékenység jogi megítélésére irányult a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (**Hpt.**) és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (**Ptk.**) szabályozására figyelemmel.

I. TÉNYÁLLÁS

Egy gazdasági társaságnak (Társaság), mint egy vállalatcsoport meghatározó tagjának hosszú távú terve között szerepel, hogy a csoporttagok részéről igényelt és az igények alapján általa megvásárolt eszközöket a vállalatcsoport egyes tagjai részére tíz vagy ennél hosszabb időtartamra bérbe adja oly módon, hogy a bérlő által megfizetett bérleti díj várhatóan meg fogja haladni a bérbe adott eszközök beszerzési (szerződéskötés kori) értékét. A konstrukciónak nem kötelező eleme, hogy a bérlő az általa bérelt eszközök megvásárlására jogosultságot szerezzen, ugyanakkor részére elővásárlási jog kerülhet kikötésre.

II. A JOGKÉRDÉS

A Társaság két jogkérdést fogalmaz meg állásfoglalás-kérő levelében.

2.1. Valóban elválik-e egymástól a Ptk. szerinti pénzügyi lízingszerződés és a Hpt. szerinti pénzügyi lízing? Amennyiben igen, akkor a Hpt. hatálya pontosan melyik pénzügyi lízingtevékenységre terjed ki?

2.2. MNB engedélyköteles tevékenység-e az az üzletszerű pénzügyi lízingtevékenység, amely a Ptk. fogalmának ugyan megfelel, de a Hpt. szerinti fogalom-meghatározásnak – tulajdonszerzési jogosultság hiányában – nem?

III. A KÉRELMEZŐ ÁLLÁSPONTJA

3.1. A Kérelmező az állásfoglalás-kérésben beidézi mind a Ptk., mind pedig a Hpt. pénzügyi lízingfogalmát. E jogszabályhelyek tartalmából kitűnik, hogy a Ptk. alapján egy szerződés abban az esetben is pénzügyi lízingszerződés lesz, ha a lízingbevevő nem lesz jogosult a lízingtárgy tulajdonjogának megszerzésére, ugyanakkor a fizetendő lízingdíjak összege eléri vagy meghaladja a lízingtárgy szerződéskötés kori piaci értékét. Az elővásárlási jog nem jelent jogosultságot a lízingtárgy megszerzésére, az elővásárlási jog a bérbeadó részére érkezett külső vételi ajánlat esetén biztosít csak elsőbbséget a bérlő számára.

A Kérelmező véleménye szerint a megkeresésben felvázolt konstrukció – figyelemmel arra, hogy a fizetendő lízingdíj összege várhatóan meg fogja haladni a lízingtárgy szerződéskötés kori piaci értékét – a Ptk. alapján pénzügyi lízingszerződés lesz. Ezzel szemben a Hpt. 6. § (1) bekezdés 89. pontja szerinti pénzügyi lízing definíciónak a tulajdonszerzés szempontjából releváns d) pontja értelmében a lízingbevevő jogosultságot szerez arra, hogy a szerződésben kikötött időtartam lejártával a lízingdíj teljes tőketörlesztő és kamattörlesztő részének, valamint a szerződésben kikötött maradványérték megfizetésével a dolgon ő vagy az általa megjelölt személy tulajdonjogot szerezzen. Ha a lízingbevevő nem él e jogával, a lízing tárgya visszakerül a lízingbeadó birtokába. A felek a szerződésben kötik ki a lízingdíj törlesztését – amely a lízingbe adott vagyontárgy, vagyoni értékű jog szerződés szerinti árával azonos –, valamint kamatrészét és a törlesztésének ütemezését.

A Kérelmező véleménye szerint az idézett jogszabályhelyek szövege bizonyíthatóan eltér egymástól, illetve láthatóan a két jogszabály a pénzügyi lízing tevékenységet más és más szempontból közelíti meg, ebből eredően a Ptk. és a Hpt. fogalom-meghatározását a lex specialis derogat legi generali jogelv szerint kell értelmezni, így a kivételes szabály (Hpt.) az általános szabályhoz (Ptk.) képest elsőbbséget élvez, egyben a Hpt. hatálya alá tartozó pénzügyi lízingtevékenység egy „szűkebb”, speciálisabb lízingtevékenységre fókuszál.

3.2. A Kérelmező álláspontja szerint MNB engedélyeztetés csak azon pénzügyi lízingtevékenység kapcsán merülhet fel, amely tevékenység a Hpt.-ben meghatározott tartalmi kellékeknek együttesen megfelel. Amennyiben a tevékenység a Hpt.-nek nem felel meg, az üzletszerűség értelmezése feleslegessé válik, hiszen annak a Hpt. hatálya alá tartozó pénzügyi lízing esetén van jelentősége. Ebből a sajátos helyzetből adódóan olyan, a Hpt. üzletszerűség fogalma szerint végzett pénzügyi lízingtevékenység, amely nem felel meg a Hpt. pénzügyi lízing fogalmának, de a

Ptk.-nak igen, nem esik a Hpt. hatálya alá és nem MNB engedélyköteles tevékenység, amely alapján a Társaság állásfoglalás-kérésben leírt tevékenysége sem az.

IV. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

A tényállás igen csekély információt tartalmaz a konstrukció azon részeire vonatkozóan, amelyek éppen a Hpt. szerinti pénzügyi lízing fogalom egyes elemeivel való összehasonlítást lehetővé tennék. Így különösen nem derül ki a leírásból, hogy melyik szerződő fél viseli a kárveszély átszállásából származó kockázatot, továbbá a közvetlen terheket (ideértve a fenntartási és amortizációs költségeket is), valamint hogy ki jogosult a hasznok szedésére. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a pénzügyi lízing definícióban szereplő akár egyetlen fogalmi elem hiánya is azt eredményezheti, hogy a Hpt. szerinti pénzügyi lízing tevékenység nem valósul meg tekintettel arra, hogy a jogszabályi feltételek konjunktívak. Az MNB tehát jogi szakvéleményének kialakításánál kizárólag a lízingbevevői tulajdonszerzés meglétét vagy annak hiányát vizsgálta, mivel az állásfoglalás-kérő a történeti tényállásban csak e tárgykörben szolgáltat érdemi információval.

4.1. A pénzügyi lízingszerződés az új polgári jogi szabályozással került a Ptk.-ba, mintegy általános kereteit biztosítva e jogintézménynek. A Ptk. 6:409. §-a a következőképpen határozza meg e szerződéstípus fogalmát.

„6:409. § [Pénzügyi lízingszerződés]

Pénzügyi lízingszerződés alapján a lízingbeadó a tulajdonában álló dolog vagy jog (a továbbiakban: lízingtárgy) határozott időre történő használatba adására, a lízingbevevő a lízingtárgy átvételére és lízingdíj fizetésére köteles, ha a szerződés szerint a lízingbevevő a lízingtárgy gazdasági élettartamát elérő vagy azt meghaladó ideig való használatára, illetve - ha a használat időtartama ennél rövidebb - a szerződés megszűnésekor a lízingtárgy ellenérték nélkül vagy a szerződéskötéskori piaci értékénél jelentősen alacsonyabb áron történő megszerzésére jogosult, vagy a fizetendő lízingdíjak összege eléri vagy meghaladja a lízingtárgy szerződéskötéskori piaci értékét.”

A Ptk.-nak a Complex Jogtárban elérhető magyarázata szerint „összhangban a nemzetközi gyakorlattal és a számviteli standardokkal, a törvény azt a határozott ideig tartó használatot minősíti pénzügyi lízingnek, amely esetén a) a lízing futamideje eléri vagy meghaladja a lízingtárgy hasznos élettartamát; b) a futamidő nem éri el a gazdasági élettartamot, de a lízingbevevő lízingtárgy szerződéskori piaci értékénél jelentősen alacsonyabb áron (maradványértéken) megszerzi vagy megszerezheti a lízingtárgy tulajdonjogát; vagy c) a lízingbeadó oldaláról megközelítve: a futamidő alatt fizetendő lízingdíjak összege eléri a lízingtárgy piaci értékét, függetlenül attól, hogy a futamidő hogyan viszonyul a lízingtárgy gazdasági élettartamához, illetve hogy történik-e a futamidő végén tulajdonszerzés.”

A fentiekből kitűnik, hogy e finanszírozási jogviszony három esetköre közül csak a másodiknak része a lízingbevevő tulajdonszerzési jogosultságának biztosítása; összességében tehát megállapítható, hogy a pénzügyi lízingszerződés nem szükségszerűen tartalmazza a lízingbevevői tulajdonszerzés lehetőségét.

Ehhez képest a Hpt. 6. § (1) bekezdés 89. pontja valóban egy speciális pénzügyi lízingfogalmat határoz meg.

„89. pénzügyi lízing: az a tevékenység, amelynek során a lízingbeadó a tulajdonában lévő ingatlant vagy ingó dolgot, illetve vagyoni értékű jogot a lízingbevevő határozott idejű használatába adja oly módon, hogy a használatba adással a lízingbevevő

a) viseli a kárveszély átszállásából származó kockázatot,

b) a hasznok szedésére jogosulttá válik,

c) viseli a közvetlen terheket (ideértve a fenntartási és amortizációs költségeket is),

d) jogosultságot szerez arra, hogy a szerződésben kikötött időtartam lejártával a lízingdíj teljes tőketörlesztő és kamattörlesztő részének, valamint a szerződésben kikötött maradványérték megfizetésével a dolgon ő vagy az általa megjelölt személy tulajdonjogot szerezzen. Ha a lízingbevevő nem él e jogával, a lízing tárgya visszakerül a lízingbeadó birtokába. A felek a szerződésben kötik ki a lízingdíj tőkerését – amely a lízingbe adott vagyontárgy, vagyoni értékű jog szerződés szerinti árával azonos –, valamint kamatrészét és a törlesztésének ütemezését.”

Amint arra már az előzőekben is utaltunk, a Hpt. szerinti pénzügyi lízing, mint pénzügyi szolgáltatási tevékenység akkor valósul meg, ha a definícióban szereplő valamennyi feltétel együttesen teljesül. Így a szerződéses konstrukcióban meg kell jeleníteni különösen a d) pont részelemeit, tehát a futamidőt, a kamat- és tőkereszt, a

maradványértéket, továbbá a tulajdonjog megszerzésének jogosultságát minden esetben (nem csupán elővételi jog biztosításával harmadik személy által tett vételi ajánlat esetén). Amennyiben e jogszabályi feltételek valamelyike nem áll fenn, akkor a Hpt. szerinti speciális pénzügyi lízingtevékenységről nem beszélhetünk, ugyanakkor az adott konstrukció még besorolható a Ptk. szerinti pénzügyi lízingszerződés általános kategóriájába, feltéve, hogy a Ptk. 6:409. §-ában foglaltaknak megfelel. Mindezek alapján a Kérelmező első jogkérdésére a következő válasz adható.

A Ptk. szerinti pénzügyi lízing jogintézménye és a Hpt. szerinti pénzügyi lízingtevékenység az általános-különös viszonyában áll egymással, s e reláció további jellemzője, hogy a Ptk. szerinti átfogóbb pénzügyi lízing kategóriába a Hpt. szerinti pénzügyi lízing beletartozhat, ugyanakkor a Hpt. szerinti pénzügyi lízing halmazába nem minden Ptk. szerinti pénzügyi lízingszerződés sorolható be. A két hivatkozott jogszabályban meghatározott pénzügyi lízing közötti különbséget szemléletesen érzékelteti – és egyúttal az MNB álláspontját alátámasztja – az Igazságügyi Minisztériumnak az MNB részére a tárgyban kiadott állásfoglalása. Ennek értelmében „a Ptk. a pénzügyi lízinget a magánjogi viszonyokban, szerződéstípusként határozza meg, míg a Hpt. annak tevékenységi definícióját adja, alapvetően a hitelintézeti, pénzügyi vállalkozási működés közjogi jellegű szabályozása (pl. az ilyen tevékenységet végző szervezetek működésének engedélyezése) céljából.”

A minisztériumi állásfoglalás kimondja továbbá, hogy „a Ptk.-nak a szerződéstípusra adott definíciója alapján a lízingtárgy tulajdonjogának lízingbe vevő általi megszerzése nem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy az adott szerződéses finanszírozási konstrukció pénzügyi lízingnek minősüljön; ellentétben a Hpt. szerinti pénzügyi lízing esetkörével, amelynek megfelelő feltételekkel kötött pénzügyi lízingszerződésnek viszont fogalmi eleme, hogy a lízingbevevő jogosult legyen a lízingtárgy tulajdonjogának megszerzésére. Ebből következően nem zárható ki, hogy a Ptk. szerinti pénzügyi lízingszerződések körébe olyan szerződések is beletartozzanak, amelyek kiesnek a Hpt. szerinti pénzügyi lízing fogalmának köréből. Ez azonban nem jelent mást, minthogy a Hpt.-nek meg nem felelő Ptk. szerinti lízingszerződések nem tartoznak a Hpt. hatálya alá, magánjogi szempontból viszont a Ptk. pénzügyi lízingszerződésre vonatkozó szabályait alkalmazni kell rájuk.”

A Hpt. hatálya tehát kizárólag arra a pénzügyi lízingtevékenységre terjed ki, amely minden elemében megfelel az ott meghatározott [Hpt. 6. § (1) bekezdés 89. pont] definíciónak.

4.2. Ami a második jogkérdést illeti, az előző pontban kifejtett érvelésünk alapján mivel a Kérelmező által felvázolt lízingkonstrukcióból a lízingbevevő tulajdonszerzési jogosultságának biztosítása, mint a Hpt. szerinti pénzügyi lízingtevékenység fogalmi eleme hiányzik, ezért a Hpt. szerinti pénzügyi lízing eleve nem valósul meg. Mindebből pedig egyrészt az következik, hogy a tevékenység üzletszerűségének vizsgálata okafogyottá válik, másrészt a pusztán a Ptk. fogalmi rendszerében megjelenő (a Hpt.-nek meg nem felelő) pénzügyi lízingszerződés üzletszerűségének értékelése sem releváns az engedélyhez kötöttség szempontjából; az a tevékenység ugyanis, amely ab ovo nem felel meg a Hpt. valamely pénzügyi szolgáltatás definíciójának, nem tartozik az MNB engedélyezési körébe.